

KULTÚRÉLET

Életképes népművelési szakosztályt kultúregyesületeinkben

Mind nagyobb lendületet vesz a verseny kultúregyesületeink között. Ha különböző felkészültségű állapotban, vagy némely kultúregyesületünket éppen készületlenül is érte az indulásra adott sípjel a múlt év november elején, ma már egyesületeink legnagyobb része szervezett céltudatos munkával, mind nagyobb erőt kifejtve harcol azért, hogy ezévi május elsejére minél jobb helyezéssel érjen célba.

Bekapcsolódott a versenybe a vajdasági magyar kultúregyesületek túnyomó többsége is. Megtörténtek az egyesületek közötti versenykihívások, sőt ma már eddigi eredményeiket is össze-össze méregetik az egymással versenyben állók.

Még szervezettebb alakot ölt és még nagyobb lendületet vesz magyar kultúregyesületeink versenye egyesületi aktivistáink azon értekezlete után, amelyet folyó évi február 5-én tartottak meg Noviszádon, a Kultúregyesületek vajdasági Szövetségének Magyar Osztálya szervezésében. Ha nem is küldte el erre a találkozóra legaktívabb embereit minden vajdasági magyar kultúregyesület — amiben föltétlenül az nyilvánul meg, hogy vannak egyesületeink, amelyek nem szándékoznak a még a régi jugo-időkben megszokott dominós, pipafüstös egyesületi »élet« teli álmából fölébredni — mégis áll a tény, hogy a megbeszélés záradékait, az ott kitzűött irányvonalat, útmutatásokat és föladatokat már meghozatalukkor ott a helyszínen tudomásul vették és magukéva tették legtöbb egyesületünk kiküldött aktivistái. Mégis mulaszthatatlan föladat az, hogy az értekezleten érintett minden fontosabb kérdést a sajtóban is földolgozzuk, elmélyítsük egyesületeink és irányító kultúrserveink munkájának minden jelentősebb problémáját, fölvázoljuk minden egyesületi szakosztályunk és az azokban különböző megbízatást vállalt kultúrmunkásaink teljes föladatkörét, rámutassunk a legidőszerűbb és legfontosabb föladatok jelentőségére. Ha megvalósítjuk e föladatot, akkor folyóiratunkban és a vajdasági magyar lapok kultúrrovatában, — kultúrmunkásaink megtalálják az értekezleten érintett kérdés-csomók egész anyagát. Nagy segítséget jelent ez az egyesületekben dolgozó kultúrmunkásainknak, azoknak is, akik megjelentek értekezletünkön, de még inkább azoknak, akik távol maradtak, de nem az egyesületi kultúrmunkával szembeni közönyösség miatt. Természetes, hogy a HÍD, »Magyar Szó«, »7 Nap«, »Dolgozók«, »Népoktatás«, »Ifjúság Szava« és »Dolgozó Nő« kultúrrovataiban közzétett különböző műfajba tartozó írások csak abban az esetben mozdítják előre az egyesületi kultúrmunkát, ha rendszeresen nemcsak beszerzik ezeket a lapokat és folyóiratokat kultúregyesületeink, hanem ha vezetőségi tagjai és aktív emberei — de többi tagjaik is — épp oly rendszeresen elolvassák és áttanulmányozzák a bennük közzétett kultúanyagot, Tartományunkban ma több mint 110 magyar kultúregyesület van. Sőt tovább emelkedik egyesületeink száma, egyre-másra alakulnak új magyar kultúregyesületek olyan magyarlakta falvakban, amelyekben még nem léteznek, vagy pedig nagyobb számú magyar munkással rendelkező állambirtokon, szövetkezetekben, stb. A legnagyobb igyekezet mellett se tudna a Magyar Osztály levelezés útján kielégítő kapcsolatot fönttartani ily nagyszámú egyesülettel. Éppen ezért sajtóserveink kultúrro-

vatai az az eszköz, amely útján a központ a leggyorsabban és legkiadósabban el tudja juttatni közölnivalóit az egyesületekhez és amely útján hatni tud.

* * *

Abban az utasításban, amelyet Szerbia Népköztársaság kultúregyesületeinek Szövetsége az egyesületek és szövetségek felévi versenyére vonatkozóan kiadott külön helyet, külön nyomatékot kapott az alapvető népművelő kultúrmunka fontossága. Tartományi szövetségünk, Osztályunk, a járási és városi szövetségek, épp így egyesületeink is, azt a föladatot kapták, hogy ebben a versenyben rázzák föl a népművelő munkát, tegyenek meg mindent, hogy teljes erővel nekilendüljön az írástudatlanság kiküszöböléséért folytatott harc, a továbbképzés, a népegyetemek munkája, a népművelő tanfolyamok működése, a népkönyvtárak forgalma, könyvolvasás és könyvterjesztés.

A népművelő munkának, mint minden állami intézményeken kívüli kultúr-munkának is, főszülya a kultúregyesületekre esik. Az egyesületek az alapegységei, alapszervezetei az általános művelődést terjesztő munkának a tömegekben. Rajtuk múlik megvalósul-e Pártunk kultúrpolitikájának e szívós munkát megkövetelő föladata. Egyesületeinkben dől el e rendkívüli jelentőségű, mulaszt-hatalatlan akció sorsa.

De a népművelő munka megvalósítói nem az egyesületek általában, nem is egy-egy egyesület egészében véve. Emberek, az egyesületekben dolgozó kultúr-munkások azok, akik nagyhorderejű tevékenységet valóra váltják. Másrészt a népnevelő munka nemcsak népművelés általában, ez is mégtöbb ágazatra és mellékgázatra hasad, azokon belül pedig föladatokra osztódik. Ahhoz tehát, hogy egy-egy kultúregyesület működésén belül eredményes népművelő munka jöjjön létre, föltétlenül léteznie kell az egyesületben az aktív kultúr-munkások egy erős csoportjának, amely e munkát végrehajtja, e csoport minden tagjának szervezeten, tervszerűen kell dolgoznia, azaz a csoporton belül alaposan kidolgozott munkaszervezést, munkamegosztást kell érvényesíteni. Csakis így érhető el, hogy a csoport minden munkása a föladat egészéből megfelelő részt magára vállaljon és hogy a csoport egyes tagjainak működése összhangban legyen, teljesítményeik a mű kerekded egészét alkossák.

A legkevésbé se tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a vajdasági magyar kultúregyesületek jelentős hányadának éppen itt, e munkacsoport létrehozásánál, az azonbelüli munkaszervezés végrehajtásánál kell kezdenie a népművelő munka fölrázását. Másrészt nem kicsi azon egyesületek százalékaránya se, amelyekben ez a munkamegszervezés csak kezdetleges, távolról se annyira kifejlett, hogy teljességében megfelelhessen hivatásának. Nem fölösleges tehát a legalaposabban és részletekig menően fölvázolnunk miből áll a népművelő munka kultúregyesületeinkben, mi a föladatköre egy-egy egyesület népművelődési szakosztályának, milyen ágazatokra hasad ez a munka, melyek az egyes ágazatokon belüli konkrét föladatok és hány emberből, milyen megosztással kell megszervezni az egyesület népművelődési szakosztályát, hogy az a legműködésképesebb legyen.

Minden ember művelődésének első követelménye, hogy írástudó legyen. Az írástudás terjesztése tehát az egyesületi népművelő munka legelsőbiké. Az írástudatlanság leküzdése viszont állami föladat is, állami intézményeinkben dolgozó népoktató munkásainknak állami föladata terjeszteni az írástudást az iskolán kívül is. A vajdasági magyar kultúregyesületek föladata abban áll, hogy támogassák az írástudatlanság kiküszöböléséért folyó harcot, ha már megindították azt működési területükön a népoktatás irányító szervei és munkásai — de kezdeményezzék is ott, ahol még más nem indította meg ezt a munkát. Kultúregyesületeinknek minden esetre oda kell hatnia, hogy ne maradjon egyetlen magyar írástudatlan se a hatósugarakkal átfogható körzetben. Ugyanez a helyzet a továbbképzés terén is.

Más formái a népművelő munkának a népegyetemi előadások szervezése, megtartása kultúregyesületeinkben és a népművelő tanfolyamok. A vajdasági magyar kultúregyesületekben, egy-két eset kivételével, még sehol se tartottak népművelő tanfolyamokat, habár nagy működési terük van az ilyen tanfolyamoknak és sok az adottság is sikeres működésükhöz. Szervezhetnek egyesüle-

teink szerbnyelv tanfolyamokat, magyar helyesírási és nyelvhasználati tanfolyamokat, eszmei nevelést adó tanfolyamokat, vagy tanfolyamokat a földművelés és állattenyésztés különböző kérdésköreiből vett szakismeretek terjesztésére, stb., stb. Szerbül még nem tudó magyar dolgozóinkban már meg van a komoly törekvés arra, hogy szerbül megtanuljanak olvasni is, beszélni is, írni is, hisz szerb nyelven ma testvéri hang szól hozzájuk, a szerb nyelv elsajátítása útján még szorosabb egységbe tudnak fogódzni nemcsak a szerb néppel, hanem hazánk többi népeivel is, ha szerbül megtanulnak ezzel még gyorsabb gazdasági, politikai és kulturális fölemelkedésük lehetősége bővül. Aligha képzelhető el tehát, hogy ne jelentkezne nagyobb számú hallgatója a szerb nyelv tanfolyamnak bármelyik magyar kultúregyesületünkben. A hallgatóság összehozásánál semmivel se nehezebb megoldani az előadók kérdését. A szerb nyelv tanfolyamokhoz tehát megvan minden tárgyi adottság. Csak meg kell indítani azokat. Valószínűleg hasonlóan kedvező a helyzet a többi felsorolt tanfolyam kérdésében is. Az eszmei nevelés tanfolyamai a Népfrontszervezetek föladataiban is szerepelnek. Ez a körülmény csak megkönnyíti egyesületeink számára, az ilyen tanfolyamok megindítását. A népfrontbizottságoktól egyesületeink megkaphatják a kurzusok tanrendjét, esetleg megfelelő előadót, vagy előadók irányszatát is, sőt más segítséget is. Megeshet, hogy egyes frontbizottságok lefékezik a magyar kultúregyesület kezdeményezését politikai-eszmei tanfolyamok létesítésére. Ez helytelen eljárás, hisz a frontbizottságok saját munkájukat fekéznék vele, mert ha világnézeti tanfolyam működik a kultúregyesületben is, ezzel csak növekszik az eszmei-politikai nevelésbe bekapcsolt fronttagok száma.

Ha az egyesületi könyvtár működése csupán a könyvek kiadásából és beszédéséből áll, az ilyen könyvtár tizedrészből se tesz eleget rendeltetésének. A könyvtárosnak és munkatársainak külön akciókat kell indítania újabb és újabb könyv olvasók toborzására, különböző módon fokozni az érdeklődést a könyvek iránt, foglalkoznia kell az olvasókkal, külön a gyermekekkel és ifjúsággal, külön a felnőttekkel, mesedélutánokat, ismeretterjesztő előadásokat, könyvismeretéseket, irodalmi esteket kell rendeznie, céltudatos irányszatot bevinni a munkába, szorgalmazni a legjobb könyvek olvasását, segítséget nyújtani a kezdő olvasónak, propagálni a könyveket és gondoskodni arról, hogy könyvállománya állandóan gyarapodjon újabb és újabb könyvekkel. Külön kell törődni azzal, hogy minden egyesületi könyvtárunk beszerezze a jugoszláviai magyar könyvkiadás legújabb kiadványait.

Köztudomású, hogy a vajdasági városok és falvak könyvkereskedéseiben még hírül se kielégítő a könyvforgalom. Könyvelosztásunkban így a »Bratsztvo-Jedinstvo« kiadásában megjelenő magyar könyvek elosztásában is, sok még a hiba és fogyatékoság. Sok faluban, sőt nem egy városban is, hiába mennek az érdeklődők könyvkereskedésbe magyar és nemcsak magyar — könyvet vásárolni. Kiadványaink legnagyobb része nem jut el az illető könyvkereskedésekbe. Természetesen a könyvelosztás és nem kevés esetben az illető könyvkereskedések vezetői hibájából. Kultúregyesületeink föladata törődni azzal, hogy a nálunk kiadott jobbnál-jobb könyvek minden faluba eljussanak. Éppen ezért ne hagyjanak békát a területükön lévő könyvesboltok vezetőinek mindaddig, amíg be nem szerzik az ott keresett könyveket.

A legelemibb és alapvető ismereteket terjesztő népművelő munka terén csak az a kultúregyesület tehet eleget föladatának, amelynek vezetősége jól megszervezi és elindítja e tevékenység mind a négy ágazatát, azaz: az írástudási és továbbképző tanfolyamokat, a népegyetemi előadásokat, az ismeretterjesztő tanfolyamokat, a könyvtár működését és könyvterjesztést. A vezetőség csak úgy tudja bebiztosítani az eredményes munkát e széles fronton, ha annak szervezésére és operatív irányítására népművelődési szakosztályt létesít. A szakosztályon belül pedig mind a négy ágazat élére külön munkacsoportokat kell állítani, így tehát a népművelő szakosztály négy munkacsoportból áll.

Az írástudási és továbbképző tanfolyamok működésének biztosítására legalább három tagú csoportot kell létesíteni. A csoport egyik tagja, aki első sorban felelős az egész munkáért, legyen az egyesület kiküldöttje a hatósági tanügyi szervek által létesített azon bizottságban, amely az illető faluban, telepü-

lésen, városban, vagy városrészben az írástudásért és továbbképzésért folyó harcot központilag irányítja. A csoport ezen tagja nemcsak a pusztá kapcsolatot tartja fenn az említett bizottsággal, hanem mint a bizottság tagja részt vesz az egész akció irányításában is. A mindenkori helyzetből adódó feladatok közül átvizsi az egyesületi csoportra mindazokat, amelyek végrehajtása a csoportra tartozik, ugyanígy a szükséges adatokat is, stb., stb. A csoport másik tagja főleg azzal törődik, hogy minden írástudatlan rendszeresen járjon tanfolyamra. Tehát fölkeres, nyilvántartja az írástudatlanokat, megnyeri őket arra, hogy tanfolyamra járjanak, ügyel, hogy senki a tanfolyamról el ne maradjon, figyelemmel kíséri előrehaladásukat, gondoskodik arról, hogy minden tanfolyamista beszerezhesse a szükséges kellekeket, papírt, íróeszközöket, a tanfolyamnak megfelelő elhelyezése legyen és hasonlóról. Természetesen az a legjobb, ha a csoport ezen tagja nem egyedül látja el mind e teendőket, hanem munkatársakat keres, akik neki segítséget nyújtanak. Ugyanilyen feladatai vannak a csoport harmadik tagjának is, csak az nem az írástudatlanokkal, hanem a továbbképzőkkel törődik. Ez a háromtagú csoport tehát csak egy állandó magva annak a munkaszervezetnek, amely az írástudatlanság kiküszöbölésében és az alapismeretek terjesztésében közreműködik, de a csoportnak lehet még további 5—6, sőt több munkatársa is. Minél több ember bekapcsolódik munkájába, annál kevesebb tennivaló esik közreműködőre és természetesen annál biztosabban meg is valósulnak a feladatok. Ez az elv érvényes a kultúregyesület minden többi csoportjára, szakosztályára és együttesére is.

A népművelő tanfolyamok működését előremozdító munkaszervezet magvat szintén legalább három kultúrmunkás képezze. Az egyik, aki a tanfolyamok működéséért általában felelős. Ennek felelőssége különösen nagyobb akkor, ha az egyesületben több tanfolyam indul, pl. szerb nyelv tanfolyam, eszmei-politikai tanfolyam és talajművelési tanfolyam. Az ő kötelessége az is, hogy az eszmei-politikai tanfolyammal kapcsolatban fölvegye és fönntartsa az összeköttetést a népfrentbizottsággal és vele minden szükségeset megtárgyaljon. A csoport másik tagja azzal törődik, hogy a tanfolyamisták együtt maradjanak, ne hulljanak szét a tanfolyamok, azonkívül figyelemmel kíséri a tanulási eredményeket, segítséget szervez a gyengébbeknek. A harmadik feladata a tanfolyam elhelyezéséről, kellekekről stb. gondoskodni. Az itt elmondottakat természetesen nem kell merev sémáknak tekinteni, mint ahogy az egész itt megrajzolt vázlatlalt se akarunk változtathatatlannak, mindenütt mereven alkalmazandó sablónak adni. A tanfolyamok irányításána alakult csoport tagjai között több tanfolyam esetében olyan munkamegosztás is lehetséges, amely szerint az egész munkáért felelősön kívüli tagok egy-egy tanfolyamért felelnek. Ebben az esetben a csoport tagjainak a száma is aszerint változik ahány tanfolyam az egyesületben létrejött.

A népegyetem és a könyvtár irányítására jóval nagyobb csoportokat kell szervezni. Tagjaik nagy számánál és feladatkörüknel fogva külön bizottságok jelentőségével bírnak, esetükben tehát népegyetem bizottságról és könyvtárbizottságról van szó.

A népegyetem bizottság élén álló kultúrmunkás általában felelős az egyesületi népegyetem működéséért. Földata az is, hogy fönntartsa az összeköttetést a népegyetemi munka más tényezőivel — ha vannak ilyenek, pl.: szerb, vagy más nyelvű népegyetem, más népegyetemi bizottságok, koordináló szervek, stb. Egyik munkatársa az előadókról gondoskodik, a kijelölt témákra előadókat keres, megbeszéli velük előadásuk időpontját, segít nekik az előadáshoz szükséges forrásmunkák beszerzésében stb. A bizottság harmadik tagja a hallgatóság összetöborzását irányítja. Gondoskodik a népegyetemi előadásnak rendszeres meghirdetéséről plakátok, népfrentalapszervezetek, szakszervezeti csoportok, stb. útján. Agitációs csoportot gyűjt maga köré, amelynek tagjai személyenkénti meggyőződéssel, házakban agitálva mozdítják előre a hallgatóság összegyűjtését. A bizottság negyedik tagjának földata abban áll, hogy a maga köré gyűjtött munkatársainak segítségével minden népegyetemi előadásra rendezett termet biztosít. Vitathatatlannal ugyanis, hogy fölsöpöretlen piszkos terembe, ahol összedobált rendetlenségben állnak a székek, díszítésnek pedig

nyoma sincs, nem szívesen járnak el dolgozóink. A bizottság említett tagja tehát hasson oda, hogy tisztá, rendezett, izlésesen díszített, vonzó terem várja a népegyletem hallgatóit. A bizottság ötödik tagját pedig azzal kell megbízni, hogy munkatársai segítségével állandóan adatokat gyűjtsön arról, hogyan fogadta a hallgatóság a megtartott előadásokat, mi a hallgatók véleménye az előadásokról, az előadások melyik része váltott ki tetszést, meglepedést, mi az ami nem érdekelt a hallgatóságot és miről, milyen témákról szeretnének előadást hallani a látogatók. A bizottságnak nélkülözhetetlen szüksége van ezekre az adatokra, mert csak így tudja meg milyen hatást váltottak ki a megtartott előadások és csak ez adatok alapján tudhatja milyen témákról a legfontosabb egyesületükben előadást tartani. A népegyletembizottság egy hatodik tagja főleg azzal törődik, hogy az egyesületi népegyletemen időről-időre elhangozzék egy-egy magas színvonalú előadás, amit a Magyar Osztály köré csoportosult legjobb előadóink egyike tart meg. Főadata tehát érintkezésben állni a Magyar Osztállyal, közölni vele főleg milyen kérdésekről kellene egyesületükben előadást tartania a tartományból kiküldött előadónak és ha az előadó kijelölése megtörtént, fölveszi azzal is a közvetlen kapcsolatot, hogy vele minden fontosat megbeszéljen. Amint az elmondottakból kitűnik, a népegyletembizottságnak legalább hat tagjának kell lennie. De lehet e bizottságnak több tagja is, hisz kívánatos is még több embert bevonni főleg a tématerv összeállításába és megvitatásába. Azonkívül itt is fontos, hogy minden bizottsági tag munkatársakat gyűjtsön maga köré, hogy jobban bebiztosíthassa a földatok végrehajtását saját munkaszektorán.

Az egész könyvtárbizottság munkájáért a bizottság vezetőjét terheli az általános felelősség. A legalább hat tagból álló bizottságon belül pedig a következők szerint lehet elosztani a földatalköröket. A bizottság egyik tagja a könyvek legfiatalabb olvasóival — a gyermekekkel törődik. Ügyel arra, hogy minden gyermek ismeretvilágának fejlettségéhez mérten a neki legmegfelelőbb könyveket kapja alapvonalában meghatározott sorrend szerint, különböző módon ébrentartja és fokozza a gyermekek érdeklődését a legjobb könyvek iránt, kikérdezi véleményeiket az elolvasott könyvekről, mesedélutánokat tart, illetőleg szervez, a könyvtár gyermekkönyveiből vet anyag felhasználásával, stb. A bizottság másik tagja a könyvolvasó ifjúsággal törődik, közöttük igyekszik pozitív módon előmozdítani a könyvforgalmat, könyvismertetések rendezésükre, stb. Irodalmi estek rendezéséről, általában a könyvtár látogatók részére rendezett könyvismertetések rendezéséről a bizottság negyedik tagja gondoskodik. Külön bizottsági tag szervezi és irányítja a könyvtár propagálását, a könyvolvasók számának növelése céljából. Történhetik ez frontalszervezetek és más szervezetek útján, föliratok segítségével stb. A bizottság hatodik tagja pedig állandóan figyelemmel kíséri a könyvpiacot, kapcsolatban áll a könyvesbolttal, harcol azért, hogy minden fontosabb új kiadvány kapható legyen az adott helységben és gondoskodik arról is, hogy az egyesület könyvtára rendszeresen beszerezze az új kiadványokat. Kívánatos, hogy minél több egyesületünk létesítsen vándorkönyvtárt is. Ha erre mód van, akkor a vándorúton lévő könyvek forgalmával a bizottság egy hetedik tagja törődik. A könyveket, nyilvántartásokat, kartotékokat rendszerint maga a könyvtáros (a bizottság vezetője) kezeli, de meg lehet ezzel bízni még egy, nyolcadik könyvtárbizottsági tagot is. Fentiekből látható, hogy a könyvtárbizottság tagjainak száma se szigorúan meghatározott. A legfontosabb egy olyan könyvtárbizottságot létesíteni, amely sikerrel meg tudja valósítani mindazt a földadatot, ami a könyvtár működésébe tartozik, nemcsak a könyvcsere ügyel, hanem ki tudja fejleszteni a munka minden ágazatát.

A népművelési szakosztálynak tehát 20—25 tagja és mégtöbb munkatársa is lehet. Sikeres munkát csak ilyen kifejlett szakosztály tud véghez vinni. Nem maradhat tehát egyetlen kultúregyesületünk se népművelési szakosztály nélkül, de a megalakított szakosztály ne egy szektáns kis csoport legyen, hanem egy olyan számostagú munkaszervezet, amely át tudja fogni egész földatalkörét és minden tevékenységi ágazatra kialakítja munkacsoportját.

Ezt a népművelési szakosztályt természetesen az egyesület vezetőségének kell irányítania. Éppen ezért a szakosztály munkájáért föltétlenül olyan kultúr-

munkást kell felelőssé tenni, aki egyben az egyesület vezetőségének is tagja, még hozzá nemcsak papíron, hanem meg van minden adottsága ahhoz, hogy az egyesületben aktívan dolgozzon. Igen helyes ha a népegylembizottság és a könyvtárbizottság irányítói szintén tagjai a vezetőségnek. Ez még szorosabban a vezetőséghez köti a népművelési szakbizottságot, biztosabbá, közvetlenebbé és kiadósabbá teszi a vezetőség irányítását a szakbizottság fölött.

Természetesen nem elegendő csak az, ha egyesületeink megszervezik a népművelési szakbizottságot, létrehozzák munkacsoportjait, minden föladataikra beállítják a felelős kultúrmunkásokat. Ki kell dolgozni e munkacsoportoknak és a szakbizottságnak hosszabb-rövidebb időre érvényes munkatervét is és odahatni, hogy a tervek megvalósuljanak.

M. O.